

Ала Войникова (Бесарабия)

СЕЛО КАМЕНКА: ТАШБУНАР В ЕЗИКОВОАРХЕОЛОГИЧНА СВЕТЛИНА

Село Каменка се намира СИ 25 от Измаил и ЮИ 25 от Болград. Заселено е с българи, според не много сигурната информация в Енциклопедия България, т. V (1986–447), придошли от Преслав и Каяджик тимар (дн. Тимарево, Шуменска област) през 1814 г. Тази информация е приета безкритично от А. Шабашов (1999–88), който обаче посочва датирани паметници на българи от 1812 г.

Разчитането на езикови единици от и за Каменка обаче предоставят друга езиковоисторическа картина.

I. Ойконимът *Каменка* е нов и е поставен през 1941 г. от съветската администрация като своеобразна полукалка на старото селищно име Таш бунар, първата част на което е по тур. *таш*: taş ‘камък’.

Селищното име *Таш бунар* е с различни интерпретации в ономастичната литература. Първият опит за разчитането на името прави Ю. Карпенко (1977–193). Посочена е дунавската: балканската автохтонност на лексемата *бунар*, обстоятелството, което не е ясно подчертано в БЕР, т. 1 (1971–90). Паралелът е с друго селищно име в Бесарабия, също в речта на българите: *Татар бунар*. Този учен обаче е подминал обстоятелството, че: а) името е с балканскотурска физиономия, респ. турско таш: taş ‘камък’ и българската заемка *бунар*: тур. bînar, rînar, mînar; б) е донесено от българите и респективно обстоятелството; в) че този ойконим по начало е хидроним на обект - резултат от човешка дейност, а именно кладенец, чието тяло в земята е изградено от камък. Ю. Карпенко е допуснал невероятното: че Таш бунар е първоначално името на реката до селото, която се влива в езерото Катлабух. Така изследователят е допуснал изконно ногайски произход на името Таш бунар първо като хидроним, като не е отчел факта, че тур. таш има ногайски съответник -тас (Калмикова С. Ногайско-русский словарь, М., 1963). Тази

неточност само донякъде е коригирана от А. Шабашов (1999–89).

Четенето на А. Шабашов някак илюзорно свързва ойконима Таш бунар със следната версия: “Здесь во время владительства турок существовало большое турецкое селение”, като е цитиран А. Скалковский (1848–62). Безспорно налице е недоразумение. Турски села в Буджака не е имало, респ. не е имало турци, които да донесат турския ойконимен вариант Таш бунар, турското би било Таш бьнар: пьнар: мънар. Името не е поставено и от гагаузката част на българите в селото, които вм. бълг. бунар изговарят тур. пьнар. Следователно езиково-археологическото четене би могло да бъде само в една посока:

а) българите са заварили или построили граден кладенец, който са нарекли с обичайното в българската топонимия таш бунар: Таш бунар.

б) българите са пренесли името на своя колибак, кварталоним от мястото, където са живеели преди това в българската езикова територия, а именно Таш бунар.

В заключение по тази тема трябва да се каже, че името Таш бунар, създадено с турцизми в българския език, е донесено от българи били като пилигримен ойконим, било като име, дадено на най-значимия обект на новото място за поселение, а именно таш бунара – Таш бунар.

II. В ташбунарската групонимия има три знаменателни факта:

1. Едни от старите преселници са фиксирани с името туканци: тукани. Народната етимология обяснява името от тука, респ. че става въпрос за първите преселници българи, заварени от следващите беженари.

2. Скалковски през 1848 г. нарича българите в селото с групоним македонци.

3. А. Шабашов обаче въвежда в студията си коминтерновския етноним македонци за народ, различен от българите /88/, в резултат на което определя записаното от Скалковски македонци за грешка. Основава се на обстоятелството, че Таш бунар няма следи от “македонски език”.

Определено трябва да се каже, че групонимът македонци за преселници от СИ България не трябва да се свързва с македонци, придошли направо от Македония, друга област на българската езикова територия.

Ранното присъствие на македонски преселници с име *арнаути* в Шуменско, Разградско и Добруджа е регистрирано в българската наука (Д. Яранов, Преселническо движение на българи от Македония и Албания към източните български земи през XVI–XIX в., Македонски

преглед, VII, 1932, с.83).

Тези арнаути рано са загубили особеностите на македонските български говори. Свидетелството за разселването на арнаутите от с. Арнаут, Разградско, в Шуменско /където са Преслав и Каяджик тимар/ и в Буджак, е указано в един документ от 1690 г. (молба на арнаутчани до султана): “Селото ни, именувано Арнауд (дн. Пороише), спадащо към казата Разград и числящо се към вакъфите на Мактул Ибрахим паша, е бедничко, а наред с това някои от селската ни рая, записани в данъчните делове за джизие на селото ни заедно с нас, са се отделили от нас и са се разпръснали. Някои от тях са отишли и се установили на жителство в казата Търново, в Шуменската и Ески-джумайската каза, а даже и в татарските села (Материали за миналото на Разградския край, Разград, 1985, с. 224, съст. Ст. Стоянов, Ел. Иванова).

По това езиковоархеологическо четене едни от първите заселници на Таш бунар в Бесарабия именно са бежанци българи от групата на арнаутите в Лудогорието, които съседните тукани, гагаузи и беженари наричали и с новото и модерно в XIX в. име македонци.

Така се разкрива по езиковоисторически път една неразчетена страница от историята на Каменка: Таш бунар – българско селище в Бесарабия, което е и родното място на автора.